

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพประมงเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน คือ ฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน รวมกันแล้วยาวประมาณ 2614 กิโลเมตรอุตสาหกรรมประมงไทยจึงมีการขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับอาหารทะเลเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงตลาดสินค้าอาหารทะเลจึงขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อ 4-5 ปีที่ผ่านมา

อาหารทะเลได้มาจากอุตสาหกรรมการทำประมงทะเล และอุตสาหกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเค็ม แต่ส่วนมากแล้วได้มาจากการทำการประมง เครื่องมือที่ใช้เป็นพวกอวนลาก อวนล้อม และอวนลอย ซึ่งเป็นเครื่องมือเคลื่อนที่ที่สามารถจับปลาและอาหารทะเลนานาชนิดได้ทีละมากๆ เป็นผลให้การประมงของไทยเปลี่ยนรูปแบบเป็นการประมงพาณิชย์ (Commercial Fisheries) และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องมากมาย ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมห้องเย็น อุตสาหกรรมน้ำแข็ง อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งและบรรจุกระป๋อง เป็นต้น

สำหรับอุตสาหกรรมแช่แข็งนั้น ในระยะแรกจะทำกันในลักษณะห้องเย็น ซึ่งเริ่มแรกเป็นการลงทุนของรัฐบาล มีการจัดตั้งองค์การอุตสาหกรรมห้องเย็นขึ้นเมื่อปี 2510 ดำเนินการรับซื้อสินค้าสัตว์น้ำจากชาวประมงเก็บไว้ในห้องเย็น ในช่วงที่สินค้าสัตว์น้ำล้นตลาด แต่เนื่องจากในระยะแรกห้องเย็นมีเพียงแค่ 4 แห่งเท่านั้นจึงไม่เพียงพอกับความต้องการใช้บริการของชาวประมง พ่อค้าและนักธุรกิจ ดังนั้นเอกชนจึงหันมาลงทุนในอุตสาหกรรมห้องเย็นแข่งกับรัฐบาลทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค

จากการผลิตเพื่อสนองความต้องการภายในประเทศก็เริ่มส่งออกจำหน่ายไปยังต่างประเทศ ดังนั้นอุตสาหกรรมห้องเย็นก็เริ่มขยายตัวเพิ่มเป็นห้องเย็นเพื่อการส่งออกมากขึ้นซึ่งอุตสาหกรรมประเภทนี้ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและสามารถนำเข้าเงินตราต่างประเทศได้อย่างมากมาย ดังแสดงในตารางที่ 1

โดยมากโรงงานผลิตอาหารทะเลแช่แข็ง ไม่ว่าจะตั้งอยู่ที่ภาคใต้ ภาคกลางหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีโรงงานสาขาซึ่งเป็นโรงงานห้องเย็นกระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงสามารถดำเนินการในลักษณะที่เพิ่มประสิทธิภาพทั้งการแข่งขันและส่วนแบ่งตลาดมากขึ้น

ตารางที่ 1.1 แสดงมูลค่าการส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งระหว่างปี 2524-2533

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	ปริมาณ	มูลค่า
2524	115,446	4,238
2525	118,519	5,237
2526	112,882	5,487
2527	137,505	5,509
2528	166,767	6,937
2529	206,547	10,337
2530	225,935	12,407
2531	258,935	16,776
2532	329,178	25,103
2533	333,487	29,106

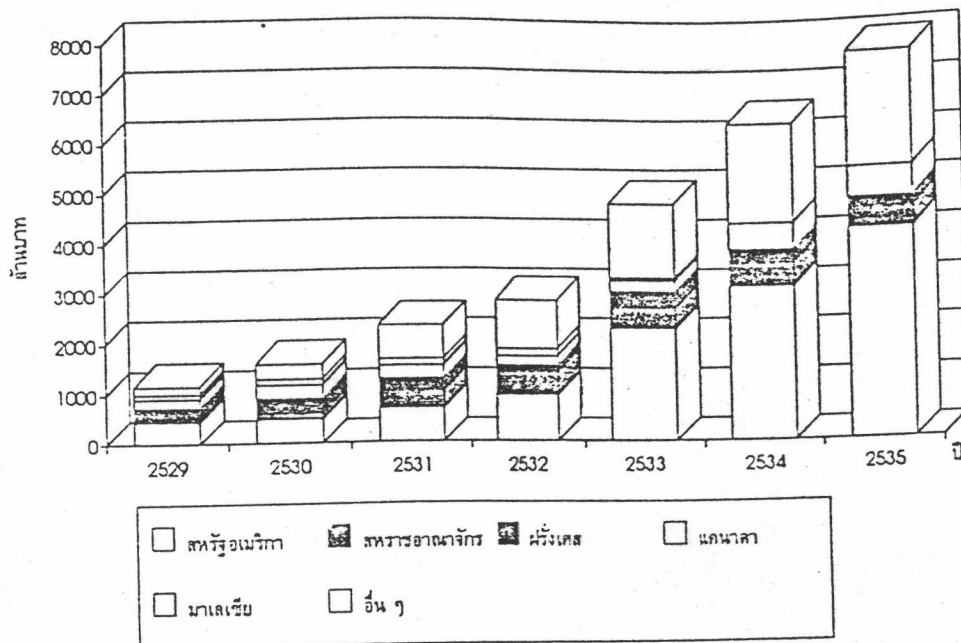
ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

: กรมศุลกากร

สำหรับการผลิตอาหารทะเลบรรจุกระป๋องขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงสิบปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2523-2525 จากการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 30 ต่อปี แล้วชะลอตัวในปี 2525 เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกซบเซา อัตราการขยายตัวลดลงเหลือร้อยละ 10 ต่อปี แล้วกลับฟื้นตัวขึ้นหลังจากนั้น เนื่องจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมปลาทุ่นำกระป๋อง

สำหรับ กุ้ง ปู ปลาหมึกและหอยลายบรรจุกระป๋องเป็นการผลิตเพื่อส่งออกโดยใช้วัตถุดิบภายในประเทศ การส่งออกหอยลายมีการขยายตัวสูงมากในช่วงปี พ.ศ. 2522-2530 แต่กลับมีปัญหาค้างเนื่องจากเกิดการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่กำแพงภาษี (non - tariff barrier) เนื่องจากสินค้าจากประเทศไทยเข้าไปครองตลาดอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศปลายทาง กุ้งและปูบรรจุกระป๋องมีแนวโน้มการส่งออกสูงขึ้นเรื่อยๆ จนมีแนวโน้มว่าประเทศไทยจะกลายเป็นประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญและยังไม่มีคู่แข่งที่ชัดเจน

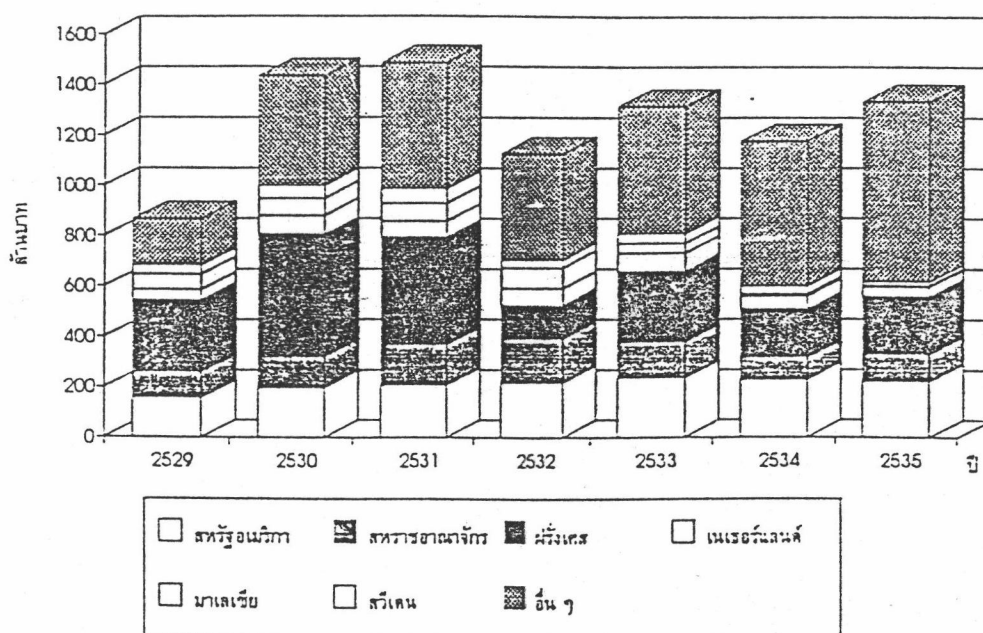
การส่งออกกุ้งบรรจุกระป๋องนั้นทำรายได้ในปี พ.ศ.2535 เป็นเงิน 7,806 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2529 ถึงกว่าหกเท่าตัว การส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ มีส่วนแบ่งปริมาณการส่งออก ถึงร้อยละ 46 รองลงไป ได้แก่ สหราชอาณาจักร แคนาดา และ ฝรั่งเศส (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 มูลค่าการส่งออกกุ้งบรรจุกระป๋องของไทยปี พ.ศ. 2529-2535

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

ปูกระป๋องเป็นอีกผลิตภัณฑ์หนึ่งซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในปีพ.ศ.2529-2535 (รูปที่ 2) เช่นเดียวกับกุ้งกระป๋อง โดยมีการขยายตัวสูงถึงสิบหกเท่าตัวเมื่อเทียบกับผลผลิตในปี พ.ศ. 2523 คือจาก 1600 ตันเป็น 27,400 ตันในปี 2532

รูปที่ 2 มูลค่าการส่งออกปูบรรจุกระป๋องของไทยปี พ.ศ. 2529-2535

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป

แต่อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมอาหารทะเลกระป๋องก็เป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่สามารถนำ
เข้าเงินตราต่างประเทศไม่ต่างกับอาหารทะเลแช่แข็งดังจะเห็นได้จาก ตารางที่ 2

ตารางที่ 1.2 แสดงมูลค่าการส่งออกอาหารทะเลระหว่างปี 2524 - 2533

ปริมาณ : ตัน

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	ปลากระป๋อง		สัตว์น้ำทะเลบรรจุกระป๋อง		รวม	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
2524	28,371	1,109	15,810	1,032	31,901	1,620
2525	43,706	1,665	22,090	1,522	65,796	3,187
2526	49,947	2,116	24,376	1,847	74,323	3,963
2527	81,419	3,696	29,070	2,163	110,489	5,859
2528	102,944	5,204	29,564	2,143	132,508	7,347
2529	171,411	8,495	34,390	2,436	205,801	10,931
2530	185,374	9,516	41,872	3,710	227,246	13,226
2531	249,478	15,041	51,174	5,045	300,652	20,086
2532	279,046	15,921	47,560	4,775	326,606	20,696
2533	281,351	15,742	56,896	6,983	338,247	22,725
2534	337,334	18,838	59,028	8,518	396,372	27,356
2535e	297,000	16,400	61,000	9,200	358,000	25,600

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

: กรมศุลกากร

จากที่ได้กล่าวข้างต้น ว่าเพราะประเทศไทยมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่ออาชีพทำการประมง ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการทำอาหารทะเลจึงหาได้สะดวก ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 7) ก็เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและการปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตร และส่งเสริมการผลิตสาขาประมง ให้เข้ามามีบทบาทในด้านการแปรรูปสินค้ามากขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีการพัฒนา และ นำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและปรับปรุงระดับคุณภาพสินค้าส่งออกของประเทศ เพื่อสร้างบรรยากาศแข่งขันและให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีที่เหมาะสม

เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารทะเลส่งออกเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องลงทุนมาก มีการใช้ทรัพยากรของประเทศทั้งในด้านแรงงานและวัตถุดิบ ตลอดจนอาจก่อให้เกิดมลภาวะได้ นอกจากนี้การส่งออกทำให้สามารถลดค่าการค้านำเข้าเงินตราต่างประเทศ ดังนั้นการที่จะประเมินว่าสมควรที่จะลงทุนในอุตสาหกรรมนี้มากน้อยเพียงไรในอนาคตจึงเป็นเรื่องจำเป็น นอกจากนั้นขนาดของโรงงานที่เหมาะสมที่จะให้ผลตอบแทนคุ้มค่านับว่ามีความสำคัญและจะเป็นสิ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจให้กับผู้ที่ทำการลงทุนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาขนาดของอุตสาหกรรมอาหารทะเลส่งออกที่มีความคุ้มค่ามากที่สุด โดยพิจารณาจากต้นทุนและผลตอบแทนของอุตสาหกรรมประเภทนี้

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาจะทำการเปรียบเทียบ 3 ขนาดของอุตสาหกรรม คือ ขนาดกำลังการผลิต 4,000 ตัน / ปี 6,000 ตัน / ปี และ 12,000 ตัน / ปี โดยตั้งสมมติฐานว่าที่กำลังการผลิตดังกล่าวสามารถขายได้หมด

1. วิเคราะห์ด้านวิศวกรรม โดยจะมุ่งเน้นศึกษาในด้านขบวนการผลิต การวางผังโรงงาน เครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิต วัตถุดิบ และระบบสาธารณูปโภคของโรงงานที่มีกำลังการผลิตดังกล่าว
2. ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของอุตสาหกรรมที่กำหนดกำลังการผลิตไว้ข้างต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจงานวิจัยและค้นคว้าทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษากระบวนการผลิต เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้
3. วิเคราะห์ทางวิศวกรรม
4. วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของอุตสาหกรรม
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ
6. จัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับนักธุรกิจอุตสาหกรรมให้สามารถวิเคราะห์โครงการลงทุนในขนาดกำลังการผลิตต่างๆได้
2. เป็นประโยชน์ในด้านการค้า อุตสาหกรรม หรือธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานรัฐบาลในการกำหนดนโยบายพัฒนาอุตสาหกรรม ตลอดจนสนับสนุนการเงินต่างๆที่ทำหน้าที่ให้กู้ยืมเงินเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
3. เป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการที่ต้องการขยายผลิตภัณฑ์ (Diversification)
4. ทำให้ทราบว่าอุตสาหกรรมอาหารทะเลส่งออกขนาดต่างๆกันมีความคุ้มค่าต่างกันเพียงไร
5. ทำให้ผู้สนใจทราบรายละเอียดและข้อสรุปที่อาจเป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ